

Kunskap en nyckel till förändring

NCK:s arbete för kvinnofrid

Kunskap en nyckel till förändring

NCK:s arbete för kvinnofrid

Anna Ehn

© Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK 2020
Uppsala universitet
Akademiska sjukhuset
751 85 Uppsala
www.nck.uu.se

ISBN 978-91-984396-2-5

Produktion: Grafisk service, Uppsala universitet
Foto: Staffan Claesson (omslagets främre insida och sid. 21),
Hans E Ericson (sid. 16), Ola Torkelsson (sid. 68),
Mikael Wallerstedt (sid. 10 och 59); alla övriga fotografier © NCK
Tryck: DanagårdLiTHO AB, Ödeshög

Innehåll

Förord	7
NCK – en organisation i ständig utveckling	9
Att spela ihop som ett lag	13
”Utbildning avgörande för att förändra samhället”	25
”Alltmer självklart att fråga om våld”	33
”Det ska vara lätt att göra rätt”	41
”En forskning att vara stolt över”	49
En stödtelefon som alltid är öppen	55
En bank av kunskap på webben	63
Värdet av ett starkt stöd	71
”Sluta aldrig bejaka nyfikenheten”	79
Läs mer	83

Förord

När Nationellt centrum för kvinnofrid inrättades vid Uppsala universitet hade verksamheten inom föregångaren Rikskvinnocentrum vid Akademiska sjukhuset bedrivits i tolv år. Nu ombildades centrumet till ett nationellt kunskaps- och resurscentrum med uppdraget att med ett rikstäckande perspektiv utveckla och sprida forskning och evidensbaserad kunskap om mäns våld mot kvinnor, men också att ge direkt stöd till våldsutsatta kvinnor.

Uppgiften som formulerades i ett regeringsuppdrag var stor och komplex men samtidigt ett arbete som Uppsala universitet gärna tog på sig. Det har vi aldrig ångrat. Verksamheten har bidragit till att höja kunskapsnivån om våldet i samhället och förbättra stödet till våldsutsatta kvinnor och deras barn.

NCK:s verksamhet har med åren breddats och regeringsuppdragen har varit många. Kvinnofridslinjen startades redan 2007 och har fungerat som en konkret och fundamental del av verksamheten. Den ger utsatta kvinnor en möjlighet att få hjälp och stöd när de som bäst behöver någon som kan ge råd och lyssna.

Utbildning är en annan hörnsten i verksamheten. Många tusen personer som i sin professionella vardag möter våldsutsatta kvinnor har gått någon av NCK:s universitetskurser. I dag har över 50 000 deltagare genomgått den webbaserade kursen om våld.

Samtidigt har NCK bedrivit framgångsrik forskning och metodutveckling som breddat kunskapen bland annat om kopplingen mellan våld och hälsa och om hur stödet efter sexuella övergrepp kan förbättras. Här har centrumet framgångsrikt kunnat dra nytta av närheten mellan teori och praktik som konkretiserats genom den organisatoriska placeringen vid Akademiska sjukhuset och Uppsala universitet. Under de 25 år som verksamheten funnits har arbetet förts målmedvetet, strukturerat och konsekvent. Det har resulterat i ett stort genomslag i media, vilket i sin tur varit av stor vikt för att göra verksamheten känd för de kvinnor som behövt hjälp men också för alla som behöver kunskapen i sitt arbete.

Boken *Attiosex röster – Ett dygn på Kvinnofridslinjen* är ett utmärkt exempel på hur NCK givit kvinnors berättelser plats i samhällsdebatten. Arbetet resulterade i den tryckta dokumentationen, men också i en uppläsning på Uppsala stadsteater. Det var ett både modigt och viktigt grepp som genom sitt raka tilltal berörde mig och många andra på djupet. Under föreställningen fick vi inblick i en vardag som inte borde finnas. I Almedalen har NCK varit en stark och tydlig röst och efter #MeToo har efterfrågan på fakta och forskning om våld ökat och NCK har fått ta ännu större plats i debatten.

Att vara rektor vid Uppsala universitet betyder att vara företrädare för ett brett utbildnings- och forskningsuniversitet med alla de institutioner och verksamheter som rymms under det stolta universitetets tak, men vissa verksamheter berör på ett djupare plan. När jag lyfter fram exempel på vad universitetet gör för att uppfylla målet om att bidra till en bättre värld – då är NCK en av de verksamheter som jag först kommer att tänka på.

Eva Åkesson
Rektor, Uppsala universitet

NCK – en organisation i ständig utveckling

”NCK är en av de främsta experterna inom kunskapsområdet mäns våld mot kvinnor och det vill vi fortsätta vara. Ligga i fronten. Och då måste organisationen hela tiden vara i utveckling, i rörelse framåt. Vi är pionjärer”, säger Gun Heimer, professor och föreståndare för NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet och Akademiska sjukhuset.

Vi träffas i Gun Heimers kontor i NCK:s lokaler i Uppsala. I 25 år har hon varit chef för det som först var Rikskvinnocentrum och som 2007 ombildades till NCK, med ett utvidgat nationellt uppdrag.

NCK arbetar på regeringens uppdrag med att höja kunskapen om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer, och att utveckla metoder för att förbättra omhändertagandet av våldsutsatta kvinnor.

Nu ska Gun Heimer sluta som föreståndare, och kan se tillbaka på en dynamisk tid. Decennier då frågan om mäns våld mot kvinnor har synliggjorts alltmer och lyfts upp på den politiska agendan, såväl nationellt som internationellt. I Sverige har det funnits en bred politisk enighet om att det här är ett prioriterat fält. Under åren har lagstiftningen successivt skärpts. Kunskapen har ökat om hur vanligt våldet är, vilka uttryck det tar och hur svåra konsekvenserna är. Språkbruket har ändrats. Medierna talar rakare om problematiken. Det har skett en tydlig attitydförändring. Från att tidigare betraktats

Gun Heimer har varit chef för verksamheten sedan 1994.

som en fråga som enbart berör kvinnor, något privat, råder idag konsensus om att mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem.

Mitt i den utvecklingen har NCK funnits. Som ett nav, en motor och pådrivare. Här finns viljan att förändra och göra skillnad.

”Våld mot kvinnor är oacceptabelt, kriminellt och komplext. Kunskap är nyckeln till förändring. Oavsett vem som agerar, eller i vilken funktion, måste den ha kunskap för att kunna göra det på rätt sätt. Och arbetet mot våldet måste vara fokuserat och långsiktigt. Saker och ting löser sig inte över en natt”, säger Gun Heimer.

Det är något hon ofta återkommer till. Att ökad kunskap är en nyckel och att arbetet måste vara långsiktigt, uthålligt. Strukturer är ofta sega och ibland sker förflyttningarna långsamt. Våld mot kvinnor är ett kunskapsområde som väcker starka känslor och motstridiga åsikter. Förankring i fakta och forskning är en förutsättning för att komma framåt, säger Gun Heimer. Att stå på fast vetenskaplig grund. Allt NCK gör utgår ifrån FN:s definitioner av våld och internationella överenskommelser. Samsynen som råder kring våldets orsaker, och människors lika värde.

”Ökad insikt om människors utsatthet för olika typer av våld är en förutsättning för att åstadkomma en förändring. Det är ovärdigt en välfärdsstat som Sverige att mänskliga rättigheter inte efterlevs”, säger hon.

NCK är en del av Uppsala universitet och verksamheten är uppdelad i en universitetsdel med enheter inriktade på forskning, utbildning och information, och en klinisk del, med stödtelefonen Kvinnofridslinjen och kvinnofridsmottagningen vid Akademiska sjukhuset. En unik organisationsmodell alltså, med förankring både i praktisk verklighet och i forskning och utbildning av studenter och yrkesverksamma – och med ständigt utbyte mellan de olika delarna. Verksamheten är samlad i ett och samma hus på sjukhusområdet i Uppsala, på två våningar och med egen ingång för patientmottagningen.

”Alla enheter är nära sammanlänkade och korsbefruktar varandra. Patientverksamheten betyder mycket. I kombination med utbildning och forskning skapar det en trovärdighet”, säger Gun Heimer.

Samarbete är ett framgångsrecept. Att dra nytta av varandras kunskaper och erfarenheter och se till helhetens bästa. Dessutom nämner Gun Heimer en viktig framgångsfaktor till: att samla duktiga människor omkring sig.

”Alla är experter på NCK. Alla har spjutspetskompetens på sina respektive områden. Det ger ett starkt lag”, säger hon.

Att spela ihop som ett lag

Begreppet *samverkan* är en ledstjärna för verksamheten på NCK. Våldets komplexa problematik kräver samarbete på alla nivåer.

”Vi vill åstadkomma samverkan som gör skillnad. Det gäller internt på NCK och externt mellan olika samhällsaktörer lokalt, regionalt och nationellt. Jag upprepar gång på gång: var och en som möter våldsutsatta kvinnor i sitt arbete måste veta sitt ansvar”, säger Gun Heimer.

Samverkanstanken har funnits med ända sedan 1994 när Rikskvinnocentrum, RKC, startade. Annika Björck, tidigare chef för utbildningsenheten och kansliet och nu expert på NCK, säger att det stod klart för dem från början att frågan krävde en helhetssyn. Att de olika myndigheterna – socialtjänsten, polisen, hälso- och sjukvården med flera – måste veta vad som förväntas av dem, och samarbeta i processen. Haka i varandras åtaganden istället för att agera i isolerade öar.

”Annars riskerade ärenden att falla mellan stolarna eller slussas runt mellan olika instanser”, säger Annika Björck.

Låt oss dröja kvar här, i början av 1990-talet, och se hur det gick till när RKC bildades, och varför. Ursprungstankarna bakom det som senare kom att utvecklas till NCK. Och hur strävan efter samverkan löpt genom verksamheten.

På 1990-talet kom kunskapsområdet mäns våld mot kvinnor alltmer på agendan. Kvinnojoursrörelsen hade i flera decennier arbetat för att lyfta problematiken och göra den

synlig, angelägen inte enbart för kvinnor utan för hela samhället. Nu trängde sig frågorna in på den politiska dagordningen. Eller som Gun Heimer uttrycker det: "Tiden var mogen. Det fanns ett tryck i frågan."

En milstolpe var FN:s deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor som kom 1993. Som en följd av deklarationen tillsattes i Sverige Kvinnovåldskommissionen. Den utmynnade bland annat i ett förslag om att det borde skapas ett resurscentrum inom hälso- och sjukvården för kvinnor som misshandlats och våldtagits.

På Akademiska sjukhuset i Uppsala fanns en välrenommerad kvinnoklinik, och erfarenheter av att möta våldsutsatta kvinnor. Det blev tungt vägande skäl till att just Akademiska valdes ut som lämplig plats för det nya centrumet. Gun Heimer var då överläkare och docent på kvinnokliniken. Av den dåvarande klinikchefen Ulf Ulmsten fick hon frågan om hon ville bli chef för den nya verksamheten.

Först tackade hon nej.

"Jag hade en överläkartjänst som jag var nöjd med och en spännande forskning med att utveckla läkemedel för klimakteriebesvär", säger hon.

Ulf Ulmsten återkom med frågan. Nu svarade Gun Heimer ja. Utmaningen var trots allt lockande. Det handlade om ett treårigt förordnande och uppdraget var att skapa en organisatorisk modell för hur hälso- och sjukvården bör möta våldsutsatta kvinnor. Hur rutinerna, samarbetet och omhändertagandet skulle bli bättre. Modellen, som senare kom att kallas Uppsalamodellen, skulle utformas och testas i Uppsala och sedan kunna användas i hela landet.

"Kvinnovåldskommissionen var noga med legitimiteten. Att den som ledde verksamheten skulle ha legitimitet och kunna göra sin röst hörd för saken. För min del var erfarenheterna från kvinnokliniken viktiga. Vi som arbetade där var alla duktiga, drivna och ambitiösa individer som samtidigt var

bra på att samarbeta. Det sättet att arbeta tog jag med mig in i RKC”, säger Gun Heimer.

Att spela ihop som ett lag. Var och en med sin position på planen – men med samma mål. Nu är vi tillbaka där, i värdet av samarbete. Så hur gick det till rent konkret? Internt på RKC handlade det om att integrera verksamhetens olika enheter med varandra.

”Kombinationen av utbildning, forskning och klinisk verksamhet gav oss trovärdighet. Det vi fick fram i forskningen kunde vi omsätta i undervisningen. Genom patientverksamheten hade vi hela tiden stöd i verkligheten, unika inblickar i våldsutsatta kvinnors situation och deras behov”, säger Annika Björck.

Lagspelandet är viktigt också på samhällsnivå. De myndigheter och organisationer som på olika vis kommer i kontakt med våldet och våldets konsekvenser behövde fungera bättre tillsammans. Prata med varandra, öka förståelsen för varandras uppgifter. Så nu gällde det att öka kontaktytorna, vilket RKC bidrog till.

Att RKC låg just i Uppsala hade ur den aspekten många fördelar, säger Gun Heimer.

”Uppsala är en idealisk stad att samverka i. Den är lagom stor. Det är en universitetsstad och det finns ett universitetssjukhus. Vi har en länsstyrelse, en tingsrätt, en polisorganisation och en socialtjänst. Det gjorde det lätt för mig att samarbeta, att samla människor med makt att förändra. Här fanns chefer med stort engagemang i frågan om mäns våld mot kvinnor.”

En av cheferna var Mary Nilsson, idag expert på NCK. 1994 var hon chef för socialtjänsten i en kommunal del i Uppsala kommun. Hon blev tillfrågad om att sitta med i en referensgrupp på RKC. Syftet med gruppen var att utveckla samarbetet mellan socialtjänsten och Rikskvinnocentrum, och lära av varandra.

Inför invigningen 1995 intervjuade Upsala Nya Tidning Lars Nylén och Gun Heimer om samarbetet mellan Rikskvinnocentrum och Uppsalapolisen.

”På den tiden pratade man knappt om våld mot kvinnor inom socialtjänsten. Det var bara när vi utredde utsatthet hos barn som vi kom i kontakt med kvinnorna. Vi hade ett tydligt barnfokus. Så vi var väldigt positiva när RKC kom till. Vi såg att stödet till kvinnorna verkligen behövde bli bättre”, säger Mary Nilsson.

Diskussionerna blev ofta intensiva när referensgruppen träffades. Det gällde att reda ut rollerna och var den ena aktörens ansvar började och andras tog vid.

”Samverkan är A och O. Det är så många parter som har ansvar i den här processen. Om vi inte samarbetar, är det barnen och kvinnorna som drabbas. Och det har verkligen skett en utveckling här. Rutiner och riktlinjer har blivit tydligare. Idag är det självklart att de olika parterna som kvinnan möter pratar med varandra på ett helt annat sätt än tidigare. Utbytet av kunskap har betytt väldigt mycket för hur kvinnor har blivit bemötta”, säger Mary Nilsson.

En annan viktig aktör när det handlar om våld i nära relationer är polisen. Våld är ett brott och kvinnan ett brottsoffer.

Lars Nylén, fram till 1996 länspolismästare i Uppsala och senare chef för Rikskriminalpolisen och generaldirektör för Kriminalvårdsstyrelsen, startade en särskild familjevårdsenhet inom Uppsalapolisen. Det var den första i sitt slag i Sverige. För att arbeta där krävdes särskilda kunskaper om våld i nära relationer.

”Det var nödvändigt, annars fanns risken att utredningarna bedrevs ineffektivt.”

Lars Nylén hade tidigare under sin poliskarriär gång på gång mött våld i nära relationer, eller ”lägenhetsbråk” som det ofta kallades. Våld inom familjen, traditionellt även hanterat inom familjen. Och ofta återkommande i samma familj.

”Vi stod handfallna på tröskeln. Vi hade inte instrumenten att agera som vi önskade. Det kunde vara uppenbart att det handlade om en misshandel – men om inte kvinnan anmälde mannen var vi tvungna att backa. Och om hon anmälde, men dagen därpå tog tillbaka sin anmälan fick vi släppa honom igen. Vilket var vanligt och berodde på att lagstiftaren infört krav på åtalsangivelse för lagföring av misshandel på enskilt område. Det skapade en frustration. Ett samhällsproblem

Justitieministern invigde Rikskvinnocentrum

Här kan utsatta kvinnor få hjälp

På måndagen invigdes Rikskvinnocentrum i Gefvansalen på Akademiska sjukhuset i Uppsala. Där kan misshandlade och våldtagna kvinnor få professionell hjälp när som helst på dygnet och forskningen runt det man kallar det sexualiserade våldet har fått en samlingspunkt här i Uppsala.

Rikskvinnocentrum har kommit till på fördrag av Kvinnovårdskommissionen. Regeringen beslutade i maj 1994 att ett sådant rikscentrum skulle inrättas vid kvinnokliniken på Akademiska sjukhuset i Uppsala. Anledningen är att man uppskattar att Akademiska sjukhuset sedan flera år utgör personal för ett bättre ta hand om kvinnor som misshandlats och våldtagits, eller som man säger, kvinnor som utsatts för sexualiserat våld.

Rikskvinnocentrum presenterades utöver i UNT 27 september. En viktig del av deras arbete är att hjälpa medvetanden och kunskapen om det sexualiserade våldet. Samtidigt ska centret ta hand om utsatta kvinnor på bästa sätt, dels utföra egna kontakter, dels i samarbete med andra myndigheter.

Justitieminister Laila Freivalds fick rycka in i olika stund som invigningsdare eller som jämställdhetsministern och vice statsminister. Maria Sjölin måste delta i ett extra partistyrelsemöte. Nu kommer Maria Sjölin att besöka Rikskvinnocentrum i början av nästa vecka i stället.

Tar avstånd

De senaste fallen av kvinnomisshandling ökar. Vi tror att det är för att samhället alltför länge tar avstånd från våld mot kvinnor, sa Laila Freivalds bland annat.

Foto: Jørgen Haglund

Samspråk. Justitieminister Laila Freivalds, till vänster, invigde på måndagen Rikskvinnocentrum på Akademiska sjukhuset i Uppsala. Här pratar hon med centrets chef, docent Gunn Heimer.

— Personalen har en stor uppgift när det gäller att säkerställa för brott. På anmälningar leder till dom, ofta för att kvinnan inte

av samverkan över klinikgränserna. — Synterhet i framtiden när de ekonomiska resurserna kun-

Det ekonomiska ansvaret ska delas mellan regeringen och landstinget i Uppsala län. Första hand under en treårsperiod.

om ett uttryck som kallar till mer våld att inte ingripa i grändens sanktioner mot våld mot kvinnor.

Uppsala Nya Tidning
3 oktober 1995.

som vid en första anblick kunde verka enkelt, visade sig vara mångfacetterat och svårhanterligt. Vi behövde fler verktyg, men också lära oss mer om problematiken”, säger han.

Lars Nylén berättar att han, inspirerad under en chefsutbildning på FBI i USA, länge hade haft ambitionen att knyta polisens verksamhet närmare forskarvärldens. Att polisen kunde dra nytta av vetenskapliga studier, och vice versa. Det hade FBI gjort, och det var en framgång. Här kom RKC in som en given samarbetspartner. Genom RKC fick polisen ökad kunskap om processerna bakom våldet, vilket i sin tur ledde till ett bättre bemötande av de utsatta kvinnorna.

Under årens lopp har lagstiftningen utvecklats och skärpts, vilket har gjort stor skillnad även för det polisiära arbetet, så-

Samarbetet med kvinnojourerna har varit viktigt genom alla år, framhåller Gun Heimer som här samtalar med Unizons förbundssekreterare Olga Persson på besök i Uppsala.

ger Lars Nylén. 1998 infördes brottet grov kvinnofridskränkning i brottsbalken. Lagen framhäver den systematiska kränkningen av kvinnan. Från och med nu kunde flera enskilda handlingar tillsammans utgöra ett grovt brott. Senare samma år kom den första fällande domen i Uppsala tingsrätt.

”I och med den nya lagen kunde vi börja ’bygga upp caset’ på ett helt annat sätt. Vi kunde uppmärksamma det återkommande våldet. Samla flera händelser och presentera en bättre bakgrund, och därmed styrka brott. Vi utvecklade ett datorstöd för de poliser som ryckte ut som vi kallade ’Väckarklockan’. Genom det behövde man inte längre bygga på personlig

bakgrundskunskap utan kunde se vad som inträffat tidigare och på så vis bättre bygga under utredningarna och visa på det systematiska i kränkningarna. Tillsammans med RKC diskuterade vi vilka stödåtgärder som behövdes för att få kvinnorna att anmäla”, säger han och tillägger:

”RKC, och senare NCK, har hela tiden stått för professionell saklighet och äger hög trovärdighet i hela rättsväsendet”.

Gun Heimer är noga med att lyfta fram de idéburna organisationernas betydelsefulla roll. Jourrörelsen har varit avgörande för att driva på utvecklingen och kämpa för att samhället ska ta sitt ansvar för att motverka våldet.

Angela Beausang var tidigare ordförande i Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, och har varit engagerad i kvinnojoursrörelsen sedan de första kvinnojourerna öppnade i slutet av 1970-talet. När Rikskvinnocentrum bildades 1994 beskriver hon en initial skepsis från Roks sida.

”Vi hade jobbat med frågan mäns våld mot kvinnor så länge. Men sedan blev det väldigt bra. Vi har kompletterat varandras verksamheter”, säger Angela Beausang och nämner hur värdefullt det är för kvinnojourerna runt om i landet att kunna hänvisa till den dygnetruntöppna Kvinnofridslinjen när den egna telefonen inte är bemannad.

”Guld värt. Och de som sitter i stödtelefonen har god kännedom om vilka kvinnojourer som finns och kan i sin tur hänvisa till oss när det behovet finns. Roks och NCK har även samarbetat runt flera andra frågor när det gäller mäns våld mot kvinnor.”

”Alla delar i samverkanspusslet mellan myndigheter måste fungera för att enskilda våldsutsatta kvinnor ska få skydd, stöd och upprättelse”, sa dåvarande integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni när hon invigde NCK:s nya lokaler vid ett seminarium i april 2009.

Under 2000-talet har de politiska insatserna för att motverka våld i nära relationer fortsatt. Lagstiftningen har skärpts ytterligare. Området har vidgats. Hedersrelaterat våld och förtryck och våld i samkönade relationer har lyfts fram som viktiga problemområden, likaså prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Gun Heimer och Angela Beausang var båda med i Nationellt råd för kvinnofrid, en expertgrupp som under ledning av dåvarande jämställdhetsminister Margareta Winberg var rådgivande organ åt regeringen mellan 2000 och 2003. En slutsats som rådet kom fram till var att det borde finnas ett centrum för kvinnofrid med nationellt uppdrag.

2007 ombildades RKC till NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid, och verksamheten förlades till Uppsala universitet. Ombildningen föregicks av den statliga utredningen *Ett nytt nationellt kunskapscentrum* och särskild utredare var Ingegerd Sahlström (S), tidigare statssekreterare i jämställdhetsfrågor och huvudsekreterare i Nationellt råd för kvinnofrid.

I utredningen förde även hon fram behovet av en permanent, statlig verksamhet som enbart skulle ägna sig åt problemen kring mäns våld mot kvinnor. Att Uppsala var en lämplig plats för det nya centrumet stod tidigt klart.

”På Rikskvinnocentrum fanns redan en verksamhet med hög professionell nivå som fungerade bra att bygga vidare på. Där fanns forskning och utbildning av hög kvalitet, och man hade startat en försöksverksamhet med en stödtelefon som kunde utvecklas till en permanent nationell telefon”, säger Ingegerd Sahlström och tillägger att utredningen glädjande nog gick igenom mer eller mindre i sin helhet.

”NCK har tagit väl vara på den uppgift man fick att förvalta. Och man har blivit starkare och bättre med åren. Det är en verksamhet i ständig utveckling.”

I och med ombildningen från RKC till NCK utvidgades uppdraget, och organisationen förändrades. Gun Heimer blev som föreståndare för NCK direkt underställd både rektor vid Uppsala universitet och sjukhusdirektören vid Akademiska sjukhuset.

Nytt, betydligt större uppdrag alltså. Men fortfarande vilande på tre hörnstenar: utbildning, forskning och klinisk verksamhet. Och med samverkan som ledstjärna, internt och externt. NCK är sammankallande för nätverket Nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid. I det ingår 20 nationella myndigheter, länsstyrelserna och organisationen Sveriges kommuner och regioner. Gruppen är en arena för att utbyta erfarenheter, bolla idéer och sprida kunskap. Var femte år arrangerar Nationell myndighetssamverkan en gemensam konferens, som NCK har huvudansvar för.

”Genom våra möten skapar vi kontaktytor, och tillit och förtroende för varandras arbete”, säger Annika Engström, projektledare på NCK och ordförande i nätverket.

Så om vi ska avrunda det här kapitlet, som har rört sig i en båge från starten av RKC och fram till idag, från lokalt till nationellt och med samverkan som den röda tråden. Gun Heimers erfarenheter och insikter om lagspelets förtjänster, och omsättandet av dem på olika nivåer. Göra innovativa saker tillsammans. Få laget att överträffa sig självt.

”Efter de första åren på RKC tänkte jag att nu har jag utfört uppdraget, nu kan någon annan ta vid. Men samtidigt såg jag att vi faktiskt kunde bidra till att förändra samhället, och det var ju både spännande och viktigt. Så egentligen var det ett lätt val för mig att fortsätta”, säger Gun Heimer.

”Utbildning avgörande för att förändra samhället”

Juli 2018. Ett betydelsefullt datum för NCK. Då infördes ett nytt kunskapsmål i högskoleförordningen. Från och med nu måste studenter som utbildar sig till fysioterapeuter, jurister, läkare, psykologer, sjuksköterskor, socionomer och tandläkare visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer för att erhålla examina.

Ett halvår senare, i januari 2019, inkluderades även tandhygienistprogrammet i kunskapsmålet.

Ändringen i högskoleförordningen är en frukt av ett långvarigt och enträget arbete från många aktörer.

”Det var verkligen glädjande när beslutet togs. Vi har uttröttligt drivit detta ända sedan starten. Vi visste att den här kunskapen måste in på grundutbildningarna. Nu är det så och det känns fantastiskt”, säger Annika Björck.

Att utveckla och sprida kunskap är en grundbult i verksamheten, enligt Gun Heimer.

”Utbildning är vägen för att förbättra för våldsutsatta kvinnor, och avgörande om vi vill påverka samhället i grunden”, säger hon.

Basen för all kompetensutveckling är en förståelse för våldets orsaker, omfattning och konsekvenser. Det ger insikter i problematikens komplexitet. Vilket är en förutsättning för att kunna arbeta förebyggande – och förstås för att ge ett professionellt bemötande och stöd till den enskilda personen som

Nyheter

FN:s internationella dag mot våld mot kvinnor.

"Det är tufft av regeringen, jag har väntat på det i 20 år", säger Gun Helmer, chef för Nationellt centrum för kvinnovåld, om att regeringen med jämställdhetsminister Åsa Regnér (S) inför obligatoriska kurser om våld mot kvinnor för vissa yrkeskategorier.

Fakta.

- 2016 anmäldes 29 000 misshandelsbrott mot kvinnor 18 år och äldre.
- 18 200 ardesa tvåspråkshandlingar som skett i rehus av en beaktad tjänsteman, enligt Brottsförebyggande rådet, Brå.
- Under 2016 anmäldes 20 300 sexualbrott varav 6700 var våldtäkter. Det är en ökning med 12 procent jämfört med 2015.

Kvinnofridningen

- Kvinnofridningen startade 2007 (020-505050) och är en stödtelefon för kvinnor som utsatts för sexuellt och fysiskt våld.
- Kvinnofridningen får i genomsnitt 86 samtal per dygn från hela landet. I samband med Metoo-kampanjen har antalet samtal till linjen ökat och är nu i snitt cirka 100 samtal per dygn.
- Vid lunchtid idag, den 25 november, på FN:s internationella dag mot våld mot kvinnor, äger skådespelaren på Uppsala stadsteater upp ett ur boken "Kvinnors röster, ett dygn på Kvinnofridningen".
- Kvinnofridningen drivs av Nationellt centrum för kvinnovåld, NCK, tillsammans med Brottsförbyggande och Akademiska sjukhuset.

Kurser om kvinnovåld blir obligatoriska för vissa yrken

Dagens Nyheter 25 november 2017.

söker hjälp. Ge rätt vård och relevanta insatser på vårdcentralen eller på socialkontoret.

"Den som en gång har lärt sig hur normaliseringsprocessen fungerar, frågar aldrig mer en våldsutsatt kvinna: 'varför går du inte?'. Den ger istället ett bra bemötande. Den vet vilka former och uttryck våldet tar sig och hur den som är utsatt kan reagera", säger Annika Björck.

NCK har kurser för studenter och för yrkesverksamma som möter våldsutsatta kvinnor i sitt arbete. De ges löpande och finns från basnivå till universitetsnivå. Våren 2020 ges för första gången en kurs på avancerad nivå, med fokus på särskild

sårbarhet. NCK medverkar också i grundutbildningar på universitet och högskolor, utvecklar pedagogiskt material och nya kursmodeller.

Med anledning av förändringen i högskoleförordningen har NCK inom ramen för ett regeringsuppdrag utvecklat en högskolepedagogisk modellkurs för lärare och andra utbildningsansvariga vid högskolor och universitet. Varje lärosäte ska nu implementera kunskapsmålet på de olika programmen, och kursen erbjuder stöd i det arbetet. Söktrycket är högt. Intresset stort. Lärosäten från hela landet skickar representanter till NCK.

”Vi har den längsta sammanhållna erfarenheten av att utbilda om våld i Sverige. Och vi märker att det finns ett stort förtroende hos andra lärosäten för det vi gör, och för vår kompetens att lära ut. Det är väldigt roligt att se”, säger Ulla Albert, chef för utbildningsenheten på NCK.

Vi ska återkomma till kursen och högskoleförordningen längre fram i texten.

Men låt oss först blicka tillbaka på utvecklingen som skett inom utbildningsfältet under 25 år.

Annika Björck var med från början när Rikskvinnocentrum startade 1994. Arbetet med att skapa kurser och hålla föreläsningar startade omedelbart. Eller som Annika Björck uttrycker det: ”vi började leverera direkt”. Hon berättar om en anstormning av förfrågningar, många ville att de skulle komma och informera om verksamheten och föreläsa om våld i nära relationer. Det fanns en kunskapslucka här, ett fält att fylla.

Efterfrågan på kunskap var stor redan från starten, berättar Annika Björck. Sedan 2001 har universitetskursen "Mäns våld mot kvinnor" för studenter på grundnivå getts varje termin.

Samtidigt som RKC bildades också Brottsoffermyndigheten i Umeå och de samarbetade i olika utbildningsinsatser riktade mot myndigheter och organisationer.

”På RKC började vi med att ringa in kunskapsområdet. Våld mot kvinnor är ett eget tvärvetenskapligt kunskapsområde som spänner över hela samhället och omfattar flera perspektiv”, säger Annika Björck.

Den etablerade förståelsen av kunskapsområdet bygger på FN:s deklaration om avskaffande av mäns våld mot kvinnor, och utgår från kön och makt. Att våld mot kvinnor återspeglar bristande jämställdhet och en föreställning om kvinnors under- och mäns överordning.

”Redan från start hade vi med oss att det här är en processinriktad kunskap. Den kan vara svår att ta till sig. Många gånger handlar det om att ifrågasätta sina egna fördomar och föreställningar, och det kan göra ont. Särskilt om man inser att man kanske har bemött en person felaktigt tidigare eller inte förstått vad den hade för behov. Den formen av kunskap måste nötas och stötas i samtal och diskussioner. Insikterna behöver sjunka in”, säger Annika Björck.

Hon berättar om en man som utbrast: ”Nu förstår jag hur det är att vara utsatt! Varför har ingen sagt det här till mig förut?”

”Den som verkligen förstår, vill också agera. Man känner: nu vill jag göra något åt det här!”, säger Annika Björck.

2001 startade den första universitetskursen på RKC, en grundkurs på 5 poäng i kunskapsområdet mäns våld mot kvinnor. Den finns kvar än idag, nu på 7,5 poäng, och ges av NCK i samarbete med institutionen för kvinnors och barns hälsa vid Uppsala universitet.

En av dem som gick kursen när den var ny, var Ulla Albért. På frågan hur kursens innehåll och upplägg idag skiljer sig från kursen då, svarar hon att mycket är sig likt. Kursen ger grundläggande kunskaper ur ett tvärvetenskapligt perspektiv.

En av NCK:s mest populära kurser är "Mäns våld mot kvinnor – tvärprofessionell kurs för yrkesverksamma, 15 hp".

Kunskapsområdet behandlas ur ett jämställdhetsperspektiv, utifrån internationella överenskommelser och mänskliga rättigheter.

"Samtidigt utvecklas hela tiden fältet. Det kommer ny forskning, ny kunskap som vidgar vår förståelse. I och med att kunskapsnivån höjs i samhället, behöver vi anpassa och uppdatera våra kurser. Idag vet vi till exempel ännu mer om de olika processerna bakom våldet, vilket är central kunskap för att kunna ge ett bra bemötande. Där har det skett en utveckling, och den syns självklart också i kurserna."

Behovet av utbildning är fortfarande stort, säger Ulla Albért.

"Vi har mycket kunskap om våldet. Men samtidigt kan det vara svårt att ta till sig kunskapen och använda sig av den. Ämnet väcker känslor. Därför är det viktigt att all utbildning är baserad på vetenskap och internationella överenskommel-

ser, som till exempel FN-deklarationen från 1993 och Europarådets Istanbulkonvention som trädde i kraft i Sverige år 2014.”

På NCK utbildas såväl studenter som yrkesverksamma. Upplägget varierar beroende på vilken kunskap och arbetslivserfarenhet deltagarna har. Ulla Albért berättar att det ofta uppstår en stark dynamik, särskilt i kurserna med yrkesverksamma. Deltagarna kommer från olika håll, från olika myndigheter och organisationer och med olika erfarenheter. Diskussioner och samtal är viktiga.

”Det blir livfullt och utvecklande. Tankar bryts mot varandra. Det är så lärande sker och kunskap integreras. Man får också större förståelse för varandras yrken och arbetsuppgifter. Det underlättar för kommande samarbeten, vilket är en viktig aspekt. Alla aktörer måste samverka med varandra när de kommer ut i arbetslivet”, säger Ulla Albért.

Låt oss nu återvända till ändringen i högskoleförordningen, den som infördes 2018. Värt att notera är att redan i den av regeringen tillsatta Kvinnovaldskommissionen från 1993 konstaterades att kunskapen om mäns våld mot kvinnor borde införlivas i grundutbildningarna till berörda yrken. 25 år senare blev det så. Annika Björck återkommer till ordet *enträget* när hon ska beskriva hur NCK genom åren har arbetat med frågan.

”Det gäller att vara enträgen och uthållig – och att hela tiden leverera med kvalitet. Föreslå, jobba vidare, föreslå igen. Visa om och om igen att vi gör nytta. Skapa legitimitet. Och plötsligt händer det. Plötsligt rör det sig framåt”, säger hon.

Nu handlar det om nästa steg i processen, att utbilda lärare och kursansvariga på de olika lärosätena. Varje universitet och högskola bestämmer självständigt hur kunskapen ska implementeras i de olika programmen.

Våren 2018 välkomnade Ulla Albért deltagarna i ett nystartat nätverk för personer som gått NCK:s utbildarkurser.

NCK hoppas att även läraryrket på sikt ska inkluderas i förordningen, säger Ulla Albért.

”Vi hoppas att det blir nästa steg. Den nya högskoleförordningen kommer att skapa förändring. Genom de olika yrkena sprider sig kunskapen bland professionella. Det skapar också ringar på vattnet i hela samhället”, säger hon.

Den fjärde reviderade upplagan av NCK:s lärobok publicerades i juni 2019.

”Alltmer självklart att fråga om våld”

1997 inleddes ett doktorandarbete vid Rikskvinnocentrum som har haft avgörande betydelse för att gravida kvinnor idag rutinmässigt får frågor om våld när de träffar en barnmorska på mödravårdscentralen.

Kristina Stenson kom till Rikskvinnocentrum 1995, och blev centrumets första doktorand. Hon hade då lång klinisk erfarenhet från Akademiska sjukhuset i Uppsala och visste genom sitt arbete att många blivande mödrar hade erfarenhet av våld, i nuvarande förhållanden eller i tidigare, och att det kunde påverka såväl graviditeten och förlossningen som föräldraskapet. Men mörkertalet var stort. Problemet kom inte upp till ytan, med följden att kvinnorna inte fick det stöd och den hjälp de behövde.

I sin forskning ville Kristina Stenson undersöka vad som skulle hända om barnmorskorna aktivt hörde sig för om våld, på samma vis som de frågade om till exempel alkohol och tobak. Vad skulle kvinnorna tycka om det? Och barnmorskorna? Skulle fler problem bli synliga och omhändertagna?

Under ett halvår 1997/98 fick alla kvinnor som skrevs in på en barnmorskemottagning i Uppsala frågor om erfarenheter av hot eller våld, psykiskt eller fysiskt. Efteråt fick de uppge hur de upplevde att få frågan.

”Det visade sig att de allra flesta tyckte det var helt okej att få frågorna. Även om de själva inte var drabbade så sa de att det var bra för andras skull att problemet togs upp. 80 procent

Kristina Stensons avhandling visade att de allra flesta kvinnor är positiva till att få frågor om våld när de besöker en barnmorskemottagning.

av kvinnorna var enbart positiva. 12 procent var neutrala och 5 procent sa att det var både negativt och positivt. 3 procent uppgav att det var obehagligt”, säger Kristina Stenson.

Barnmorskorna var positiva och tyckte att uppgiften var viktig. Men det fanns svårigheter också, som att ämnet uppfattades som svårt och känsligt – och att det därför var viktigt att få in frågorna i ett sammanhang, som en självklar rutin, något man ställde till alla så att inte en enskild person kände sig utpekad.

Studien ledde till att frågor om våld 2001 infördes som en del av vården för gravida kvinnor i Uppsala län.

Sedan 2008 gäller den rekommendationen för mödravården i samtliga regioner. Då antog Svensk förening för obstetrik och gynekologi (SFOG) och Svenska Barnmorskeförbundet riktlinjer om att alla gravida ska få frågor om utsatthet för våld. Hur det efterföljs utvärderas i det så kallade Graviditetsregistret, och enligt rapporten för 2018 fick 93 procent av alla gravida kvinnor i Sverige frågor om våld någon gång under sin graviditet.

Från några enstaka procent till 93, alltså.

”Det känns bra, väldigt bra. Vår forskning har slagit rot och blivit praktik i verkligheten. Mycket har hänt inom ämnet på 25 år och mödravården ligger i framkant. Det är roligt att få ha bidragit till det”, säger Kristina Stenson.

Forskningen resulterade 2004 i avhandlingen *Men's Violence Against Women – a Challenge in Antenatal Care* (Mäns våld mot kvinnor – en utmaning för mödravården).

”Det är en banbrytande avhandling, ett pionjärarbete. Det är viktigt att se hur hela barnmorskekåren har utvecklat arbetet. Det går att förändra när forskning görs tillgänglig för praktiker”, säger Gun Heimer, som var handledare åt Kristina Stenson.

Sedan starten har Rikskvinnocentrum och senare NCK arbetat systematiskt för att öka medvetenheten om vikten av att ställa frågor om våld. Medvetenheten har också ökat enormt, inte enbart inom mödravården utan även inom många andra delar av hälso- och sjukvården och tandvården. Liksom inom socialtjänsten och andra myndigheter.

”Motståndet minskar. Idag säger allt fler: självklart ska man fråga. Man vet att det är en förutsättning för att ge rätt vård och behandling”, säger Åsa Witkowski, chef för patientverksamheten vid NCK.

Eller som Gun Heimer säger:

”Vi måste sluta prata om hur svårt det är att ställa frågan. Vi i sjukvården frågar om så mycket annat. Vi frågar om alkohol och könssjukdomar, varför skulle det vara svårare att fråga om våld? Att ställa frågor är själva grunden. Att prata med människor om hur de har det.”

2007 fick NCK ett regeringsuppdrag att vidareutveckla metoder för att ställa frågor om personlig erfarenhet av våld inom hälso- och sjukvården. Det ledde till antologin *Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen*.

För uppdraget samlade NCK forskare och experter från olika verksamhetsområden, akutvård, primärvård, mödrahälsovård, barnhälsovård, ungdomsmottagningar, äldrevård och psykiatri, för att de skulle ge sitt perspektiv. Deras slutsats var att frågan om våld bör ställas som en rutin till alla kvinnliga patienter, inom hela hälso- och sjukvården – och att mycket

tyder på att även män bör tillfrågas om sina erfarenheter om våld.

”Alla var överens om att det fanns starka skäl att införa frågor om våldsutsatthet som en del i sjukhistorien inom deras respektive områden. Det bidrar till kunskapen om patientens livssituation och på så vis förbättras bedömningen och omhändertagandet”, säger Anna Berglund, expert vid NCK, läkare och huvudsekreterare för regeringsuppdraget.

Våldsutsatta kvinnor söker ofta vård för akuta skador eller kroniska besvär, eller går till tandläkaren med problem i munnen. Men de berättar sällan spontant om vad som har hänt. Det finns många skäl till det, som känslor av skam eller att de inte sätter sina problem i samband med våldet.

”Att vara utsatt för psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld – eller hot om våld – ger så allvarliga konsekvenser att det uppfyller definitionen av ett folkhälsoproblem. Det är sjukvårdens ansvar att ta reda på orsakerna till ohälsa, och ge adekvat vård till hela befolkningen. Och för att ge en bra behandling måste man veta om patienten har varit utsatt för våld – och därför måste man ställa frågor om det”, säger Åsa Witkowski och tillägger att detsamma gäller inom till exempel socialtjänsten.

”För att sätta in rätt insatser och ge rätt förutsättningar måste man veta vad som ligger bakom personens problem. Annars riskerar insatserna att bli felaktiga, med lidande som följd för den enskilda personen, och ett slöseri av samhällsresurser. Dessutom är våldet en kriminell handling, vilket ställer ytterligare krav på vården”.

Frågorna signalerar att man tar problemen på allvar och är öppen för vidare samtal. Själva frågan – ställd med respekt, lyhördhet och förståelse – kan starta en process hos den som söker vård. Så ett frö till förändring. Kanske svarar kvinnan först nej på frågan om hon någon gång känt sig hotad eller rädd hemma. Fast vid nästa besök, eller nästnasta, kanske svaret blir ett annat.

"Det finns många fördelar med att ställa frågor om våld till alla patienter", säger Åsa Witkowski. "Fler våldsutsatta kan upptäckas och få den stöd och den hjälp de behöver."

"Vi vet att om man fått frågan och känner att man blev trodd och sedd och bekräftad, så ökar förutsättningarna för att man ska våga ta nästa steg. Börja fundera kring sin situation. Kanske har man inte kopplat ihop att ens ohälsa hänger ihop med att man är utsatt för våld. Det är stärkande att känna: det var någon som såg mig."

Som yrkesverksam kan det ibland vara svårt att veta hur frågorna om våld ska formuleras och när det är lämpligt att ställa dem. Som en del i regeringsuppdraget från 2007 spelade NCK

också in ett antal utbildningsfilmer med konkreta exempel på hur olika situationer kan se ut. Här får vi möta en kvinna som för första gången kommer till sin husläkare med sitt onda knä och som får frågor om sin livssituation. En kvinna har ont i magen, en kvinna har tandvårdsrädsla och en man besöker psykologen med diffusa symtom.

”Filmerna är tänkta som diskussionsunderlag, och erbjuder förslag på hur och när frågorna kan ställas. Men sedan är det viktigt att var och en gör frågan till sin, och lägger in den i samtalet på ett sätt som känns naturligt för en själv”, säger Anna Berglund.

Åsa Witkowski betonar vikten av att personalen har rutiner att följa. En tydlig policy skapar trygghet, menar hon. Det blir enklare om frågorna ställs rutinmässigt, till alla, och om det finns tydliga riktlinjer vad gäller dokumentation. Den som ställer frågan måste också veta hur den ska hantera svaret. Veta exakt vad den ska göra om svaret skulle vara: ”Ja. Jag är rädd hemma.” Kunna hänvisa personen vidare, kanske till Kvinnofridslinjen, till polisen eller till socialtjänsten beroende på problemets art.

”För ett professionellt bemötande måste personalen kunna sitt uppdrag: det här kan jag, och hit ska du vända dig härnäst. Det är otroligt viktigt för att kvinnan ska få ett riktigt omhändertagande. Alla kan inte vara experter på våld men man ska veta hur man hjälper henne vidare eller vem man själv bör rådgöra med.”

Det långsiktiga arbetet på NCK med att förbättra bemötandet av den som blivit utsatt för våld har resulterat i den så kallade Uppsalamodellen. Det är en modell för hälso- och sjukvården och tandvården, med tydliga rutiner och grundläggande strukturer för att ställa frågor om våld och ge ett korrekt omhändertagande. Fyra faktorer lyfts särskilt för att

Utbildningsfilmerna om att ställa frågor om våld i hälso- och sjukvården och tandvården är tillgängliga för alla via NCK:s webbplats. Till varje film hör också frågor att diskutera på den egna arbetsplatsen.

arbetet ska bli framgångsrikt: kunskap, rutiner, uppföljning och samverkan. Att jobba långsiktigt och uthålligt är också en förutsättning.

”En viktig del i arbetet med Uppsalamodellen har varit att säkra rutiner för dokumentation i patientjournalen. Allt för att öka tryggheten för patienterna och personalen”, säger Åsa Witkowski.

Fortfarande återstår mycket arbete innan frågor om våld ställs som rutin inom hela hälso- och sjukvården, i hela landet. Det är inte alla verksamheter som har rutiner, säger Åsa Witkowski.

Andra utmaningar för både sjukvården och socialtjänsten är generationsväxling och hög personalomsättning. Kraven och tidspressen ökar också. Många inom vården upplever att det saknas luft i systemet. Tiden för varje patientmöte blir

kortare och kortare. Det gäller att frågan inte faller bort i en ansträngd situation.

"Att ställa frågor om våld kan vara livsavgörande", säger Gun Heimer.

”Det ska vara lätt att göra rätt”

Sexuella övergrepp hör till de allvarligaste kränkningar en människa kan utsättas för. Den som har blivit utsatt känner ofta skam och skuld och har svårt att prata om vad den varit med om.

Att möta en person som varit utsatt för sexuellt våld ställer höga krav på vårdpersonalen. Ansvaret är stort. Det handlar om att ge en människa i kris ett respektfullt och professionellt bemötande. Skapa tillit och förtroende, en känsla av trygghet i en otrygg situation.

”Det gäller att förmedla: Vad bra att du är här. Du har kommit rätt. Här finns hjälp att få. Nu ska vi göra en bra undersökning”, säger Åsa Witkowski.

Utöver att ge vård ska personalen också vara rättsväsendets förlängda arm. Sexuella övergrepp är ett brott som omfattar allt från sexuellt ofredande till grov våldtäkt. Det som kommer fram vid undersökningen på akutmottagningen, eller var än nu personen söker hjälp, kan komma att användas vid en eventuell rättsprocess om patienten väljer att göra en polisanmälan. Patienten är ett brottsoffer och vårdpersonalen måste kunna säkra spår på ett korrekt vis.

”Det allra första besöket är avgörande, det tillfället kommer inte tillbaka. Det finns en tidsaspekt: sannolikheten att finna spår efter sexuella övergrepp påverkas av hur lång tid det gått sedan övergreppet. Personalen måste direkt skapa en förtroendefull relation med patienten. Det är viktigt att vårdpersonalen vet hur den ska agera i det akuta omhändertagan-

det om en utsatt person kommer till mottagningen”, säger Åsa Witkowski.

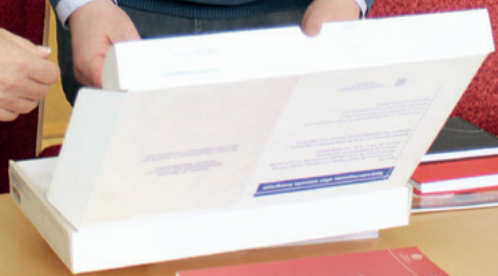
2007 fick NCK ett regeringsuppdrag att utarbeta ett nationellt program för hälso- och sjukvårdens omhändertagande av offer för våldtäkt och andra sexualbrott.

Syftet med uppdraget var att höja kvaliteten på omhändertagandet och att skapa enhetliga rutiner för provtagning och dokumentation. Målet var att alla läkare som möter en patient som utsatts för ett sexuellt övergrepp ska kunna ställa rätt frågor, ta rätt prover och se till att prover och dokument hanteras rättssäkert. Tidigare fanns stora kunskapsluckor.

”Vården skilde sig åt beroende på var i landet man bodde. Våra kartläggningar visade att det var något av ett geografiskt lotteri. Vilket inte är acceptabelt. Samhället får inte svika dem som utsatts för ett sexuellt övergrepp”, säger Gun Heimer.

Uppdraget resulterade i ett nationellt handlingsprogram för sjukvårdens arbete, i form av en handbok, en guide och en spårsäkringssats. Åsa Witkowski plockar fram guiden, viker upp första uppslaget och visar hur den är upplagd. Instruktionerna är tydliga. Det står exakt vad man ska göra, steg för steg genom undersökningen. Vad som är prioriterad handläggning. Vad man ska tänka på när man först möter patienten, som att ordna ett enskilt rum och att inte lämna personen ensam. Vilka prover som hör till vilka rör i själva spårsäkringssatsen och hur de ska sorteras, märkas, signeras. Vilka som hör till vården och vilka som kan analyseras av polisen om patienten

Handlingsprogrammet för hälso- och sjukvårdens omhändertagande efter sexuella övergrepp väcker stort intresse vid studiebesök på NCK. Gun Heimer visar Vänsterpartiets partiledare Jonas Sjöstedt innehållet i spårsäkringssatsen.

gör en polisanmälan. Hur eventuella skador ska dokumenteras. Underlag för rättsintyg och annan dokumentation.

”Det är en strukturerad manual, konkret och begriplig för den som arbetar kliniskt och operativt. Det ska vara lätt att göra rätt. Det skapar trygghet för alla; för den som söker vård, för den som gör undersökningen och för den som tar hand om proverna efteråt. Det är viktigt för ett professionellt bemötande att alla håller sig till sitt kompetensområde och sin roll i processen.”

2008 fick NCK i tilläggsuppdrag att implementera det nationella handlingsprogrammet i Sverige. Först genomfördes ett pilotprojekt i fem städer. Sedan januari 2011 har hälso- och sjukvården i hela landet tillgång till spårsäkringssatsen.

Ricky Ansell är docent och verksamhetsexpert på Nationellt forensiskt centrum, NFC, i Linköping, där de tillvaratagna proverna analyseras. Han var med i arbetet att ta fram spårsäkringssatsen 2007, eller snarare att uppdatera den. Redan tidigare användes en spårsäkringssats – men i samband med regeringsuppdraget och samarbetet med NCK formades en ny helhet med ett tydligt fokus på hälso- och sjukvårdens insats, vilket skapade förutsättningar för en skärpt kvalitet, säger Ricky Ansell.

”Hela produkten utvidgades. Handboken och guiden kom till, spårsäkringssatsen modifierades vilket sammantaget gav hälso- och sjukvården bättre förutsättningar att ta emot de här patienterna – och att ge polisen bästa möjliga förutsättningar att klara upp brott. Kraven vid spårsäkring är höga. Provtagningarna måste göras korrekt, tillfället kommer inte tillbaka. Följs rutinerna enligt guiden uppnår vi en hög lägstanivå var det än sker i landet. Vi ska i sammanhanget komma ihåg att vi pratar om grova brott och spåren som säkras av hälso- och sjukvården är i många fall direkt avgörande.”

Guiden och spårsäkringssatsen – eller ”lådan” som den kallas lite informellt – ses över vartannat år med aktuell lag-

I den färdigpackade spårsäkringssatsen finns även en guide för omhändertagande efter sexuella övergrepp som steg för steg beskriver hur undersökningen och dokumentationen ska gå till.

stiftning och de senaste provtagningsrutinerna, och det sker i samarbete mellan NCK och NFC. Det handlar om att kvalitetssäkra innehållet, och fortsätta utveckla det i den mån det behövs. NCK och NFC har också en hel del kontakt däremellan. Det dyker upp frågor inom sjukvården som bara polisen kan besvara, och vice versa.

”Den här kontinuerliga kontakten är väldigt värdefull. Vi har av förståeliga skäl olika utgångspunkter och olika perspektiv. Vi inom polisen ska lösa ett brott och hälso- och sjukvården ska ta hand om en person som befinner sig i trauma. Det är viktigt att förstå varandras uppdrag och ha förtroende för våra olika kompetenser”, säger Ricky Ansell.

Vid seminariet om sexuellt våld betonade dåvarande justitieminister Beatrice Ask vikten av samarbete mellan olika myndigheter. "Då ökar sannolikt förtroendet för rättsväsendet och fler vågar anmäla".

Mörkertalen när det gäller sexualbrott är omfattande. Många väljer att inte anmäla. Även om anmälningsbenägenheten i Sverige är högre jämfört med i övriga Europa anmäls knappt en fjärdedel av fallen, enligt Brottsförebyggande rådet.

"Beslutet att polisanmäla måste komma från den utsatta själv, det är inget som får forceras fram av vårdpersonalen. Men genom att förmedla trygghet och professionalism i alla led gör vi det lättare för kvinnan att våga ta det steget. Det är inte säkert att det leder till en fällande dom. Men det blir ett sätt att ta makten över situationen, och sitt liv. Att säga till sig själv: det här har hänt, och det var inte acceptabelt", säger Åsa Witkowski.

I syfte att fördjupa och bredda kunskapen om sexuellt våld tog NCK också fram antologin *Sju perspektiv på våldtäkt*.

Det är en tvärvetenskaplig rapport med Sveriges experter på området som författare. När antologin presenterades vid ett seminarium om sexuellt våld på NCK 2010 var justitieminister Beatrice Ask på plats, och även generaldirektörerna från de rättsvårdande myndigheterna deltog.

”Att justitieministern och generaldirektörerna var samlade på NCK gav legitimitet åt frågan och visade att arbetet var förankrat på högsta nivå”, säger Gun Heimer.

I samband med regeringsuppdraget publicerade NCK också två serienoveller, *Första helgen i juni* och *Världens sämsta sommar*. För text och bild stod illustratören Matilda Ruta. Serienovellerna ger lättbegriplig kunskap om ett svårt ämne, och kan vara en utgångspunkt för unga att börja reflektera och diskutera. Novellerna har uppdaterats med aktuell lagstiftning och används som lektionsmaterial på högstadiet och gymnasiet och även i konfirmationsundervisning på en del håll i landet.

”Serienovellerna lever i högsta grad vidare. Frågan behöver lyftas i skolan, på elevhälsan och på ungdomsmottagningarna. Vi vet att det är många unga som är utsatta för sexuella övergrepp, och därför vill vi arbeta preventivt. Unga har rätt att veta var gränserna går och hur ett övergrepp kan upplevas. Att man kanske inte reagerar som man trodde att man skulle göra, om man någon gång hamnade i en sådan här situation”, säger Åsa Witkowski.

”En forskning att vara stolt över”

Att bedriva forskning ingår i NCK:s grunduppdrag och är en av hörnstenarna i verksamheten, en del i organismen NCK där enheterna berikar och samspelar med varandra. Gun Heimer har värnat om forskningens utrymme, även i perioder då uppbyggnaden av andra delar av verksamheten tagit tid och kraft i anspråk.

”Det har varit viktigt för mig att forska. Det började med Kristina Stensons banbrytande avhandling om att ställa frågor om våld. Den lade en grund för det fortsatta och långsiktiga arbetet på NCK och fick avgörande praktisk nytta. En forskning att vara stolt över”, säger Gun Heimer.

2001 publicerades *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige*, gjord av forskare vid Uppsala universitet på uppdrag av Brottsoffermyndigheten. Forskargruppen bestod av Eva Lundgren, Gun Heimer, Jenny Westerstrand och Anne-Marie Kalliokoski. Det var den första omfångsundersökningen av våld mot kvinnor i Sverige, och riktades till 10 000 kvinnor mellan 18 och 64 år.

Studien visade att nästan hälften av kvinnorna, 46 procent, hade utsatts för någon typ av våld av en man någon gång efter sin 15-årsdag.

”Den siffran blev omdebatterad. Många ville inte tro att det var sant att våldet var så frekvent och utbrett. I senare studier har siffrorna bekräftats”, säger Gun Heimer.

Den 26 februari 2014 presenterade forskargruppen, från vänster Gun Heimer, Steven Lucas och Tommy Andersson, befolkningsundersökningen Våld och hälsa vid en presskonferens på Svenska Läkaresällskapet och ett seminarium i Sveriges riksdag.

En av studierna som Gun Heimer hänvisar till är *Våld och hälsa – En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. Den kom 2014 och är den första basrapporten i ett flerårigt forskningsprojekt initierat av NCK.

”I Våld och hälsa undersökte vi fler aspekter än i Slagen dam, som männens och barnens utsatthet och kopplingen mellan våld och hälsa”, säger Gun Heimer.

Undersökningen är ett samarbetsprojekt mellan Uppsala universitet och Umeå universitet, och bakom rapporten står

utöver Gun Heimer även Tommy Andersson, institutionen för socialt arbete vid Umeå universitet, och Steven Lucas, institutionen för kvinnors och barns hälsa vid Uppsala universitet.

10 000 kvinnor och 10 000 män i åldern 18 till 74 år inbjöds att delta i undersökningen. Resultatet bekräftade den bild som kommit fram i tidigare forskning i såväl Sverige som internationellt.

Kvinnorna uppvisade en betydligt högre andel utsatthet för allvarligt sexuellt och psykiskt våld, medan männen rapporterade högre utsatthet för allvarligt fysiskt våld.

Kvinnor utsattes i högre grad för olika typer av våld från en partner, medan män vanligtvis blivit utsatta för fysiskt våld eller hot om fysiskt våld av en för dem okänd man.

Studien visade även att var femte vuxen kvinna och var tjugonde man i Sverige någon gång i livet har utsatts för allvarligt sexuellt våld. 13 procent av kvinnorna och fyra procent av männen hade erfarenheter av grovt sexuellt våld innan de hade fyllt 18 år.

”Resultaten visade hur vanligt våldet faktiskt är, och hur starkt det påverkar den som drabbas. I undersökningen framkom en tydlig koppling mellan utsatthet för våld och fysisk och psykisk ohälsa senare i livet. Det gäller inte minst sexuellt våld och utsatthet under barndomen”, säger Gun Heimer.

De som svarade att de utsatts för allvarligt sexuellt våld uppgav i betydligt högre utsträckning än andra att de någon gång i livet haft symtom på depression, riskbruk av alkohol och självskaðebeteende. Även kroppsliga symtom var vanligare i den gruppen, liksom symtom som kan tyda på posttraumatisk stress.

Ett annat resultat var kopplingen mellan utsatthet som barn och som vuxen. De som varit utsatta för allvarligt sexuellt våld under barndomen redovisade flera gånger högre andel utsatthet under vuxenlivet jämfört med dem som inte hade drabbats som barn.

”För att få slut på våldet måste vi hitta och hjälpa de utsatta barnen så tidigt som möjligt”, säger Gun Heimer.

Rapporten Våld och hälsa fick ett annat mottagande än Slagen dam.

”Nu var siffrorna möjliga att ta till sig. Mycket hade hänt i samhället. Det hade skett en attitydförändring”, säger Gun Heimer.

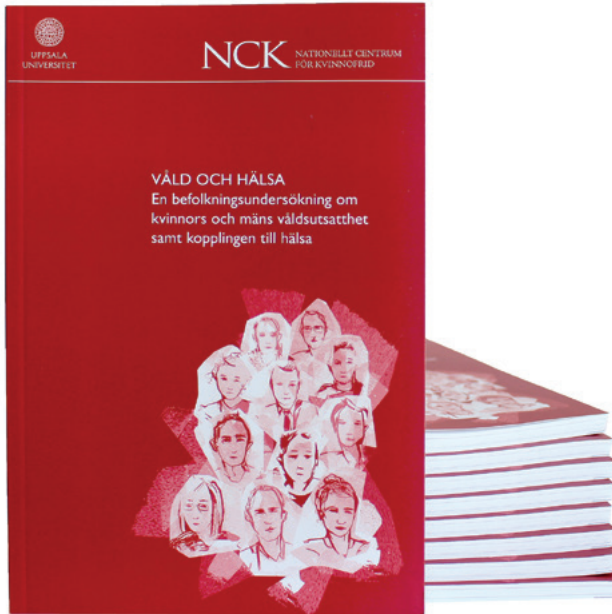
Nu fortsätter projektet. Doktoranderna Mariella Öberg vid NCK och institutionen för kvinnors och barns hälsa vid Uppsala universitet och Rickard Pettersson vid institutionen för socialt arbete vid Umeå universitet forskar vidare utifrån materialet.

”För mig känns det inspirerande och viktigt att forska på NCK. Mycket har hänt de senaste 20 åren men trots det så utsätts flickor och kvinnor fortfarande dagligen för olika typer av våld. Jag hoppas att forskningen kommer att bidra till att vi tidigt kan upptäcka fler och ge stöd, och i förlängningen kunna få stopp på våldet”, säger Mariella Öberg.

En viktig aspekt av att bedriva forskning är att tillgängliggöra den. Det ingår i universitetets så kallade tredje uppgift och är en del i uppdraget att vara ett kunskapscentrum. Syftet är att kunskapen ska komma till praktisk nytta. Att den som har valt ett yrke där man möter våldsutsatta kvinnor och barn och förövare ska kunna omsätta den i sitt dagliga arbete. Öka sin förståelse och kompetens och integrera den i praktiken.

Därför är kommunikation och synlighet prioriterade områden på NCK. Inför varje projekt görs en strategisk planering för hur resultaten ska nå ut. Hur får vi bäst spridning på just den här rapporten? Till vem ska informationen riktas, när och i vilken form?

Själva huvudfrågan är: hur kan det vi gör bidra till förändring?

Den första basrapporten i forskningsprojektet "Våld och hälsa" visar att våldet är utbrett och att det finns en tydlig koppling mellan utsatthet för våld och fysisk och psykisk ohälsa senare i livet.

Till förändring – och till en bättre värld. Så som det också är formulerat i Uppsala universitets mål och strategier, att universitetets uppgift är att "vinna och förmedla kunskap till mänsklighetens gagn och för en bättre värld".

"I grunden är det vad det handlar om. Vi vill se till att kunskapen används och har betydelse i människors liv", säger Gun Heimer.

En stödtelefon som alltid är öppen

Jag sa nej flera gånger, men han höll handen över min mun. Jag fick panik och bet honom i fingrarna och då dunkade han mitt huvud i golvet så att jag svimmade av. Jag vet inte vad som hände sedan.

Citatet är hämtat ur boken *Åttiosex röster – Ett dygn på Kvinnofridslinjen* som NCK gav ut 2017, när Kvinnofridslinjen funnits i tio år. Boken består av anonyma citat från samtal till stödlinjen. Titeln, *Åttiosex röster*, syftar till att det då i medeltal besvarades 86 samtal per dygn.

Sedan dess har antalet samtal ökat. 2019 besvarades 116 samtal varje dygn och under året besvarade personalen på Kvinnofridslinjen över 42 000 samtal, vilket är den högsta siffran sedan starten.

De allra flesta som ringer är kvinnor som själva har utsatts för våld. För många är det första gången någonsin som de sätter ord på vad de varit med om. Samtalet blir ett första steg, en början på en process ur en svår situation. I många fall en livlina.

Killen som jag bor ihop med är inte snäll mot mig. Men jag har svårt att ta mig härifrån, jag har ingen annanstans att bo.

Kvinnofridslinjen är Sveriges nationella stödtelefon för kvinnor som utsatts för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld eller hot om våld. Den drivs av NCK på uppdrag av regeringen,

och syftet är att ge stöd och information om vart man kan vända sig för att få hjälp. Om kvinnan vill kan den som svarar i telefonen berätta vilka stödinsatser och resurser som finns i närheten oavsett var i landet hon bor. Även anhöriga och personer som möter våldsutsatta kvinnor i sitt arbete är välkomna att ringa.

Det övergripande målet är att så många våldsutsatta kvinnor som möjligt ska få hjälp att förändra sitt liv till en tillvaro utan våld.

Jag har en patient som behöver stöd. Jag är säker på att hon är utsatt för våld men hon nekar när jag frågar om det. Hur ska vi då kunna hjälpa henne?

När Kvinnofridslinjen invigdes 2007 blev Sverige ett av de första länderna i världen att ha en nationell hjälptelefon som är kostnadsfri för den som ringer och bemannad dygnet runt, alla dagar i veckan.

”Sverige var tidigt ute och den nationella stödtelefonen fyller en viktig funktion. Det är ett sätt för samhället att ta tydligt avstånd från mäns våld mot kvinnor och nå ut till dem som utsätts”, säger Gun Heimer.

Redan 1994 byggde Rikskvinnocentrum upp en kostnadsfri lokal jourtelefon som var öppen dygnet runt. Erfarenheterna från den var grundläggande i uppbyggnaden av Kvinnofridslinjen.

Att linjen alltid är öppen är enormt viktigt, säger Åsa Witkowski. Den som ringer behöver inte passa någon telefontid. Samtalen är gratis och syns inte på telefonräkningen. Man får vara anonym. Sekretessen är stark.

”Vilket också är helt centralt för tillgängligheten. Anonymiteten ökar möjligheten för kvinnan att våga ta steget. Hon vet att hon inte behöver uppge namn och telefonnummer. Hon ringer när hon själv kan, hon pratar om det hon själv vill och så länge hon själv orkar. Och hon kan återkomma hur

Under hela 2019 visades en informationsfilm om Kvinnofridslinjen i SVT:s Anslagstavlan.

många gånger hon vill. En del kvinnor orkar inte säga något första gången de ringer och det blir ett så kallat tyst samtal. Men nästa gång kanske de berättar: 'det var jag som ringde tidigare. Jag vågade inte säga något då. Men nu vågar jag.'" säger Åsa Witkowski.

Efter ett år började han slå mig, så nu har jag gjort allt han vill. Jag har slutat jobba, slutat träffa mina vänner och familj, slutat gå utanför lägenheten. Jag sitter bara hemma. Blir det bra nu?

Arbetet på Kvinnofridslinjen ställer höga krav på personalen. De som svarar är sjuksköterskor och socionomer med minst fem års yrkeserfarenhet och vana att hantera människor i kris.

"Medarbetarna är Kvinnofridslinjens viktigaste resurs. Kompetensutveckling och handledning är en förutsättning för att de ska kunna ge ett professionellt bemötande till dem som ringer", säger avdelningschefen Anna Häger.

En av dem som tar emot samtalen är sjuksköterskan Britt-Marie Mattsson. Den absolut viktigaste egenskapen är att kunna lyssna, säger hon. Lyssna, lyssna, lyssna. Inte komma med råd och förslag på snabba lösningar. Utan ge stöd och bekräftelse. Visa respekt och förståelse, kunna tolka dunkla utsagor och vad som sägs mellan raderna. Låta den som ringer tala och börja formulera sig runt sina erfarenheter. Kvinnan måste själv komma till insikt om sin situation. Känna att så här kan jag inte ha det. Jag måste söka hjälp. Att få höra sig själv berätta är ofta ett första steg i processen.

”Många vill beskriva sin vardag utan att bli ifrågasatta. De känner att det är något som inte stämmer – och när vi pratar kan jag bekräfta för henne att det här som du är utsatt för är inte okej. I slutet av ett samtal kan jag föreslå att hon kanske ska ta kontakt med kvinnojouren där hon bor, eller socialtjänsten. Eller om hon vill återkomma till oss. Hänvisa henne vidare. Men man måste lyssna av noga, inte pressa på. Någon kanske bara behöver gråta. Och då får hon göra det”, säger Britt-Marie Mattsson.

Centralt är att den som ringer har kontroll över samtalet. Hon ringer när hon orkar och berättar det hon vill. På så vis kan samtalet vara en väg mot att återta makten över sitt liv.

”Många förringar sin erfarenhet och ifrågasätter sig själva. Säger att ’många har det säkert värre än vad jag har det’ eller ’allt är nog ändå mitt fel och jag borde inte ha ringt’. Då får man säga: men nu har du ringt och nu vill jag gärna att du berättar hur du har det”, säger Britt-Marie Mattsson.

Min syster ringde mig nyss. Hon har blivit våldtagen. Hon är utomlands och jag är här i Sverige, vad ska jag göra?

Under 2019 var det rekordmånga som ringde till Kvinnofridslinjen. Särskilt högt var trycket under december månad, med i snitt 129 samtal per dygn.

Boken "Åttiosex röster" presenterades vid ett seminarium på Uppsala stadsteater, där de anonyma citaten från samtal till Kvinnofridslinjen lästes av Petra Brylander och Mikaela Ramel.

De senaste tio åren har antalet besvarade samtal ökat med 75 procent.

Det är positivt att fler söker hjälp, säger Åsa Witkowski.

"Fler samtal är förhoppningsvis ett uttryck för ett minskat mörkertal. Vi vet hur utbrett våldet är och vilka svåra konsekvenser det har – och då är det positivt att fler ringer och berättar om sin utsatthet. Att de har någonstans att vända sig."

Ökningen av antalet samtal hänger ihop med ett förändrat diskussionsklimat runt våld i samhället, menar hon. En gradvis förändring av attityder. Det har generellt blivit mer tillåtet att prata om våld i nära relationer. Öppenheten runt frågan

“Det måste vara lätt att hitta numret till Kvinnofridslinjen när någon behöver det”, säger Karin Sandell.

ökar och skammen minskar, vilket gör att fler vågar ringa. Fler känner också till att stödlinjen finns.

”Frågan synliggörs i media, och myndigheter och idéburna organisationer gör satsningar både för att uppmärksamma och motverka våldet. När våldet uppmärksammas mer kan det leda till att fler kvinnor för första gången sätter ord på vad de har varit utsatta för. Fler blir också medvetna om att det finns hjälp att få. Vi märker att antalet samtal ökar när vi gör extra satsningar på att sprida information.”

Kvinnofridslinjen är också ett stöd för anhöriga och för dem som möter våldsutsatta kvinnor i sitt arbete. Det är en viktig funktion, säger Åsa Witkowski. För den som är yrkesverksam är det en trygghet att veta att det finns en dygnetruntöppen verksamhet med specialkompetens dit man kan hänvisa kvinnan, eller själv ringa för att få råd.

Det är mitt fel. Hade jag inte gjort så, så hade det inte hänt. Jag kanske inbillar mig, jag är så tjatig. Vi har det väl bra ändå. Bor i en fin villa.

”Synas för att göra nytta.” Karin Sandell är informationschef på NCK och meningen är något av ett mantra. Om Kvinnofridslinjen ska kunna vara till stöd för våldsutsatta kvinnor måste så många som möjligt känna till att den finns. Linjen måste synas för att nå ut och telefonnumret vara lätt att hitta.

Kvinnofridslinjen marknadsförs på olika vis. Varje år i anslutning till FN:s internationella dag för avskaffandet av våld

mot kvinnor 25 november, har NCK en två veckor lång kampanj för att synliggöra Kvinnofridslinjen. Numret till Kvinnofridslinjen sprids också via informationskort som delas ut på sjukhus, öppna förskolor, apotek och så vidare. Korten finns på 28 olika språk förutom svenska, och det senaste tillskottet är en översättning till sydsamiska.

”Vi vet att det betyder mycket om man får ett informationskort från någon man litar på. Om man känner ’det var någon som tyckte att jag skulle ringa det här numret, jag fick det när jag var på sjukhuset’. Det kan vara det som får en kvinna att faktiskt höra av sig”, säger Karin Sandell.

Hur många som känner till Kvinnofridslinjen syns i de mätningar som görs vartannat år sedan 2012. 2018 svarade 42 procent av kvinnorna i Sverige ja på frågan om de känner till Kvinnofridslinjen. 12 procent var tveksamma och 46 procent svarade nej.

”Å ena sidan är det glädjande att så många vet att linjen finns, å andra sidan är det väldigt många som vi ännu inte når ut till. Det tar tid att bygga upp kännedom och förtroende. Jag hoppas och tror att nästa mätning 2020 kommer visa på en ökning. Vi är mer välkända nu än för två år sedan. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer diskuteras mer och mer i medierna, och ofta skrivs numret till Kvinnofridslinjen ut i samband med artiklar och nyhetsinslag”, säger Karin Sandell.

Informationskorten med Kvinnofridslinjens nummer finns översatta till 28 språk förutom svenska samt punktskrift.

En bank av kunskap på webben

I februari 2020 var det kalas på NCK. Då firades att webbkursen om våld nått 50 000 användare. Efteråt pustar projektledaren och webbkoordinatör Annika Engström ut. 50 000 på tre och ett halvt år. Det är fantastiskt, säger hon.

”Vi ser att det vi gör kommer till nytta och det är jätteroligt. Och viktigt, vi vill ju nå ut. Göra skillnad”, säger hon.

Webbkursen, eller den webbaserade introduktionskursen om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer som den heter, kom till 2016 och är ett samarbete mellan NCK, länsstyrelserna och Socialstyrelsen. Kursen är kostnadsfri och

*I februari 2020 firades att 50 000 personer
gått webbkursen om våld.*

öppen för alla, och ger grundläggande kunskaper om våld och om samhällets ansvar.

När man har gått kursen, kan man skriva ut ett intyg. Det har Gun Heimer gjort. Hon har det inramat och uppsatt på väggen i sitt arbetsrum.

”Webbkursen är ett exempel på när samverkan fungerar som bäst”, säger Gun Heimer.

Vi ska återkomma till webbkursen. Men låt oss först backa några år, till 2009. Då började på allvar arbetet på NCK med att bygga upp och utvidga verksamheten på nätet. Innan dess hade NCK visserligen haft webbsidor med information om vad de själva gjorde. Men nu var ambitionen större. Det skulle göras en bank, en webbaserad kunskapsbank, med information från myndigheter och forskare som arbetade med mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Visionen var att på ett och samma ställe samla kunskap och skapa ett gemensamt nav i syfte att göra informationen mer tillgänglig, från sammanfattande ämnesguider till avhandlingar i fulltext. Banken skulle helt enkelt vara en samlingsplats för frågan, och en länk mellan forskning och praktik.

”Det görs så mycket inom området kvinnofrid. Risken är att kunskapen hamnar i isolerade öar och inte når ut. Eller att man som yrkesverksam inte hinner sätta sig in i allt nytt. Men här ska det finnas öppet för alla att ta del av. Den som letar ska kunna hitta aktuell kunskap, oavsett om den behöver översikter, fördjupning eller lärande exempel. Eller kontaktuppgifter till en forskare de söker. Syftet är att resultaten ska komma dem som arbetar med frågorna till del – så att de i sin tur kan göra situationen bättre för våldsutsatta kvinnor och barn.”

Annika Engström var projektledare för uppbyggnaden av kunskapsbanken. Hon minns en intensiv arbetsprocess med hårt arbete och stora insatser från alla inblandade på NCK. Ett antal utredare anställdes för att skriva de nya texter som

"I takt med att mäns våld mot kvinnor uppmärksammas alltmer i samhället har efterfrågan på baskunskaper om våld ökat bland yrkesverksamma. Webbkursen och webbstöden gör det möjligt för oss att nå ut brett, så att alla kan ta del av kunskapen utan kostnad", säger Annika Engström.

skulle finnas i banken. Varje enskild text skulle nogsnamt kvalitetsgranskas; läsas och läsas om av såväl externa som interna experter, och av utbildare och kommunikatörer på NCK. Fungerade texterna i praktiken? Var ämnesguiderna tillräckligt begripliga? Dessutom kontaktades forskare och material från myndigheter samlades in och sammanställdes. Banken fylldes av ämnesguider, avhandlingar, studier, rapporter, intervjuer, nyheter, litteraturtips, fakta och statistik.

Själv flyttade Annika Engström under ett par månader sitt kontor till IT-avdelningen på Uppsala universitet. Det var smidigast så. IT-avdelningen var en viktig samarbetspartner, det var där de tekniska lösningarna utvecklades, som data-

basen och den specialdesignade sökmotorn. Tusen problem skulle lösas och genom att hon satt där så gick processen snabbare framåt, säger hon. Ärenden kunde bollas över skrivborden.

I september 2010, efter ett och ett halvt års arbete, var kunskapsbanken klar för lansering.

Kunskapsbanken är levande materia. Den växer fortfarande, och utvecklas. En redaktör är anställd för att uppdatera innehållet och lägga till ny information, ny forskning, nya rapporter. Ett par nya ämnesguider tillkommer också varje år. Idag finns här material från 20 nationella myndigheter, organisationen Sveriges kommuner och regioner samt länsstyrelserna. 130 forskare från olika universitet och högskolor presenterar sin forskning på kunskapsbanken. Antalet ämnesguider är uppe i 70 stycken, och de mest lästa är *Grov kvinnofridskränkning – från anmälan till åtal* och *Vad säger lagen?*

Detta att NCK:s kunskapsbank lyfter andra myndigheters arbete ser Annika Engström som en av dess största förtjänster. Att Socialstyrelsens, Jämställdhetsmyndighetens eller Brottsförebyggande rådets publikationer om våld finns tillgängliga även här.

”Det är jättebra att NCK som kunskapscentrum kan erbjuda den här platsen och att vi kan visa på vad som finns och bidra till att det tas tillvara på bästa vis”, säger Annika Engström.

På NCK:s kunskapsbank finns idag även delarna *Webbstöd för kommuner* och *Webbstöd för vården*, skapade i samverkan med länsstyrelserna och Socialstyrelsen inom ramen för ett regeringsuppdrag om metod- och kompetensutveckling. Själva grunden för uppdraget var att göra föreskrifter, lagar och råd kända och använda av dem som arbetar med våldsutsatta kvinnor. Webbstöden består av konkreta verktyg, som till exempel förslag på rutiner och hur man på bästa vis ställer

frågor om våld. Här finns också utbildningsfilmer och lärande exempel.

Det första webbstödet, det för kommunerna, skulle tas fram snabbt. Frågan kom hastigt på och tiden var knapp.

”Vi sa: självklart, vi kör! Det här ska vi göra!”, säger Annika Engström.

Ett syfte med webbstödet var att förklara och sprida *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. När webbkursen om våld lanserades dök frågan upp från personal inom hälso- och sjukvården: varför finns det inget webbstöd för oss då?

”När vi fick ett ytterligare regeringsuppdrag kunde vi bygga vidare och även göra ett webbstöd för hälso- och sjukvården och tandvården. Tack vare att vi var på hugget från början blev det också en fortsättning.”

På hugget. Snabba ryck. Intensiv arbetsprocess. Vissa ord återkommer i Annika Engströms beskrivning av arbetet på NCK. Att saker händer här.

”De korta beslutsvägarna är en storhet på NCK. Vi är engagerade och effektiva. Och så samarbetar vi på alla plan. Det är en laginsats. Kraven är höga, men arbetet prestigelöst. Vi hjälper varandra, annars skulle det inte gå. Och så finns det ett genuint intresse för det vi gör. Folk är lite entreprenörer också. Här råder en känsla av att allt är möjligt. Vi gör det! Vi kör!”

Snabba ryck var det också när webbkursen mot våld kom till, den som nu har haft 50 000 användare. I september 2015 beslutade regeringen att Socialstyrelsen fick använda en miljon kronor för att i samverkan med länsstyrelserna och NCK ta fram en webbaserad basutbildning inom området våld i nära relationer. Syftet var att höja kunskapsnivån i kommunerna och stärka personal som möter personer som lever med våld i nära relationer.

NCK fick huvudansvaret för kursen. Lanseringen var

Uppsala universitets rektor Eva Åkesson inledningstalade när webbkursen om våld smyglanserades vid ett seminarium under Almedalsveckan 2016.

planerad till hösten därpå, 2016, och arbetet drog igång. Det bildades en referensgrupp med representanter för kommuner, landsting, myndigheter och idéburna organisationer för att diskutera innehåll och utformning. Kvalitetsgranskningen var noggrann. Allt material granskades internt, testades av NCK:s utbildningsenhet och förankrades hos experter. Det lades stor möda på att göra texterna och filmerna tillgängliga. Materialet skulle vara korrekt och lättbegripligt.

”Det var en rekordsnabb process. Men alla på NCK engagerade sig och vi kände en stor säkerhet i den expertis som hade byggts upp här under åren. Vi hade 20 års erfarenhet av att utbilda om våld i tvärprofessionella sammanhang, och visste vad som fungerar. Det var givet att kursen skulle bygga på NCK:s grundföreläsning om våld”, säger Annika Engström.

Webbkursen ger en baskunskap om mäns våld mot kvinnor. En grundläggande insikt om problemets omfattning och vad det får för konsekvenser, hur normaliseringsprocessen och uppbrottsprocessen tar sig uttryck och hur samhällets ansvar ser ut. Alla som gått kursen ska veta att det här är ett samhällsproblem, möjligt att göra något åt.

Inte minst är kursen tänkt att vara en utgångspunkt för vidare diskussioner om den egna verksamheten. Man går kursen, på egen hand eller i grupp – och börjar reflektera och prata. På många arbetsplatser används kursen som en introduktion för nyanställda. Det är utmärkt, säger Annika Engström.

”För att kunskapen ska omvandlas till praktiskt arbete och konkreta åtgärder, måste den kopplas till den egna verksamheten. Tänk igenom: hur ser rutinerna ut på just din arbetsplats? Hur skulle just du göra om du mötte den här kvinnan på ditt arbete? Hur kan vi arbeta förebyggande? Det är då det sker förändringar på riktigt.”

Värdet av ett starkt stöd

Som föreståndare för NCK är Gun Heimer direkt underställd både rektor vid Uppsala universitet och sjukhusdirektören vid Akademiska sjukhuset. Genom åren har hon haft fullt stöd från sina chefer. Vilket har varit avgörande, livsviktigt som hon säger, för en verksamhet som skiljer sig från universitetets övriga delar. Utan stöd från ledningen skulle NCK inte ha kunnat utvecklas på samma sätt.

När RKC ombildades till NCK var Anders Hallberg rektor för Uppsala universitet. Mats Ola Ottosson var universitetsdirektör och efterträddes av Ann Fust. Erik Hemmingsson var sjukhusdirektör. Alla var engagerade och positiva till det nya nationella kunskapscentrumet.

2011 blev Eva Åkesson rektor för Uppsala universitet.

”Rektorernas stöd har betytt mycket. Både Anders Hallberg och Eva Åkesson har uttryckt en stor tillit till NCK, och en stolthet över det vi gör. Våra frågor har alltid varit prioriterade.”

Också landshövdingarna i Uppsala har varit viktiga under alla år, säger Gun Heimer och nämner särskilt Jan-Erik Wikström, Ann-Cathrine Haglund och Göran Enander. Likaså stödet från ledamöterna i NCK:s referensråd och vetenskapliga råd.

Genom åren har Rikskvinnocentrum och senare NCK haft ett starkt politiskt stöd, oavsett vilken färg eller partikonstellation som haft regeringsmakten. Det har funnits en politisk

UPPSALA UNT

Wallström hos kvinnocentrum

Socialministern berömde verksamheten i Uppsala

Socialminister Margot Wallström besökte Akademiska sjukhuset i Uppsala på onsdagen. På ministerns initiativ stod Rikskvinnocentrum på programmet.

– De är föregångare inom sitt område, och verksamheten är jätteviktig, sade hon vid besöket.

RIKSKVINNOCENTRUM
Åsa Bratt 070-376272
asa.bratt@ur.se

Rikskvinnocentrum för kvinnor som misshandlats och våldtagna har sina lokaler vid Kvinnokliniken på Akademiska sjukhuset.

RKC grundades 1994. Landstinget och Akademiska sjukhuset står för hälften av finansieringen. Den andra hälften står staten för.

När socialminister Margot Wallström besökte Akademiska sjukhuset ville även vid sidan av mötet med sjukhusdirektören särskilt besöka Rikskvinnocentrum.

– Det de gör här är jätteviktigt. Här samlas kunskap in som sedan sprids till hela landet. Lite minst person-erfaringen, sade hon till UNT under besöket.

Fortsatt stöd

Hon kunde också berätta att regeringen med all sannolikhet fortsätter att ge sitt stöd till Kvinnocentrumets verksamhet.

– Det tas upp i en proposition till hösten, sade hon.

Rikskvinnocentrum tar inte bara emot patienter, utan utbildar också olika grupper i

Socialminister Margot Wallström hälsas välkommen till Rikskvinnocentrum i Uppsala av dess chef Gun Heimer. Socialministerns besök var mycket uppskattat av personalen på RKC.

Foto: Mica Undström

samhället som i sin verksamhet möter kvinnor som utsatts för sexualiserat våld.

– Under sovmornen har vi tagit emot dubbelt så många patienter som under övriga som-

maren, fler än 60 kvinnor per månad. Men det beror nog lite på att fler kvinnor misshandlas utan att kvinnorna känner att någon tror på dem, och att de blir omhändertagna här, så-

ger Gun Heimer, som är chef för centrumet.

Socialministerns besök var viktigt för personalen.

– Han kommer hit för att uppdatera sig. Men för oss be-

tyder det att vår verksamhet legitimeras, och att regeringen visar att vårt arbete är angeläget och betydelsefullt, säger Gun Heimer.

*Uppsala Nya Tidning
4 september 1997.*

samsyn om att frågan om mäns våld mot kvinnor är ett prioriterat område. När Kvinnofridspropositionen antogs 1998 var det av en enig riksdag.

Många politiker har varit på besök på centrumet för att visa sitt engagemang. Den som bläddrar i NCK:s verksamhetsberättelser ser fotografier på den ena ministern eller partiledaren efter den andra. Här syns Margareta Winberg och Margot Wallström. Nyamko Sabuni. Beatrice Ask. Barbro Westerholm. Morgan Johansson. Annie Lööf. Jonas Sjöstedt. Åsa Regnér. Senast presenterade den nuvarande jämställdhetsministern Åsa Lindhagen regeringens budgetproposition för 2020 på NCK. Verksamheten har också rönt internationellt intresse.

2011 kom statsminister Fredrik Reinfeldt på besök till Uppsala och NCK.

Under hösten 2011 gjorde han en studieresa till ett antal verksamheter i Sverige, däribland NCK, för att uppmärksamma och lära sig mer om våld mot kvinnor.

Fredrik Reinfeldt ägnade sedan sitt jultal på Skansen åt frågan om våldet och dess konsekvenser – och lyfte fram behovet av forskning, metodutveckling och utbildning, och värdet av NCK:s arbete som kunskapscentrum.

Så ja, att förhålla sig till politiker, lokalt, regionalt och nationellt, har varit en av Gun Heimers stora arbetsuppgifter under åren som chef för NCK.

”Gun Heimer är en god strateg och en skicklig diplomat. Det har varit avgörande för att skapa legitimitet åt frågorna och driva verksamheten framåt”, säger Annika Björck.

Barbro Posse, informatör på RKC till och med 2004, håller med.

”Gun Heimer är orädd och målinriktad. En riktig motor. Hon är framsynt, inte minst vad gäller delen med att synliggöra och kommunicera.”

Själv talar Gun Heimer hellre om den ständiga pionjärandan på NCK, att alla hela tiden vill ta arbetet vidare. Komma längre. Göra mer.

”Men självfallet är nätverkandet otroligt viktigt, på alla nivåer. Och just vad gäller politiken är det avgörande att aldrig knyta sig till någon särskild falang eller riktning. Vi vet att politiker byts ut och att förutsättningarna kan ändras. Vi måste hela tiden agera professionellt. Det är viktigt att ha kontaktnäten, men samtidigt en hög integritet. Den balansgången måste man klara”, säger Gun Heimer.

Det politiska stödet till trots, 2017 var verksamheten hotad. En ny jämställdhetsmyndighet planerades i Göteborg, och regeringen ville flytta delar av NCK dit.

Gun Heimer menar att förslaget riskerade att ödelägga många års arbete. Det mesta skulle försvinna till den nya myndigheten. Kvinnofridslinjen, utbildningen, kunskapsbanken. Anslag och uppdrag.

”Vi ägnade 2017 åt att rädda NCK. Att vi klarade det var ett styrkebesked för verksamheten”, säger Gun Heimer.

Planerna på en jämställdhetsmyndighet föregicks av en utredning om jämställdhetspolitiken.

”Vi var inte emot en jämställdhetsmyndighet i sig, men just det här förslaget var ogenomtänkt. Och eftersom flera av remissinstanserna var kritiska var vi inte oroadе alls i det läget för att det skulle påverka vår verksamhet”, säger Gun Heimer.

Men några dagar före jul 2016 kom beskedet att NCK:s uppdrag skulle förändras. Enligt direktiven till den statliga utredaren som skulle förbereda bildandet av den nya Jämställdhetsmyndigheten skulle stora delar av NCK:s verksamhet överföras dit.

När Gun Heimer insåg att det vilade ett reellt hot över NCK bestämde hon sig för en sak: vi ska fortsätta leverera. Vi arbetar vidare som vanligt och visar i praktisk handling varför vi behövs. Under 2017 publicerade NCK en rapport om Uppsalamodellen och om hur omhändertagandet av våldsut-satta kvinnor utvecklats från 1994 och fram till idag. Boken *Åttiosex röster – Ett dygn på Kvinnofridslinjen* gavs också ut under året.

Hon lyfter fram stödet från ledningen vid Uppsala universitet, rektor Eva Åkesson och dåvarande universitetsdirektören Katarina Bjelke.

”Det var avgörande. Vi arbetade tillsammans med Uppsala universitet, räknade och förhandlade och funderade tillsammans på hur vi skulle lösa situationen. Det tog både tid och kraft från verksamheten, men alla ställde upp. Det gällde också dåvarande sjukhusdirektören Per Elowsson och landshövdning Göran Enander.”

Vid besöket på NCK i november 2011 mötte statminister Fredrik Reinfeldt bland andra läkaren Mariella Öberg, som berättade om handlingsprogrammet för omhändertagande efter sexuella övergrepp.

I februari 2017 bjöd två av ledamöterna i NCK:s referensråd in till ett seminarium i Sveriges riksdag om mäns våld mot kvinnor och NCK:s arbete, "Mäns våld mot kvinnor – vårt största jämställdhetsproblem". Från vänster Vivanne Macdisi (S), regionråd i Region Uppsala, Annika Qarllsson, riksdagsledamot för Centerpartiet, Asa Witkowski och Gun Heimer.

"Tack för en väldigt stark förmiddag!" skrev Centerpartiets partiledare Annie Lööf på Twitter efter sitt möte med Gun Heimer på NCK i november 2017.

"Det är viktigt att ta del av den kunskap som finns för att kunna fatta bra politiska beslut", sa jämställdhetsminister Åsa Lindhagen (MP) efter sitt besök på NCK i april 2019. Här i samspråk med Gun Heimer och Vivianne Macdisi (S), regionråd i Uppsala.

Avgörande var också att söka stöd i de politiska nätverken. En av dem som protesterade mot flyttplanerna var Annika Carlsson (C). Hon är riksdagsledamot och sitter i NCK:s referensråd. När det gick upp för henne vad som höll på att hända blev hon bestört. Hon tyckte det var obegripligt att regeringen ville flytta en välfungerande och framgångsrik verksamhet. Att man ville bryta upp helhetsperspektivet på frågan.

”NCK är en unik organisation, med ett unikt arbets sätt med sina olika områden som korsbefruktar varandra. Framgången vilar på att man har en fot i myllan och en fot i framtiden. Det kan man inte bara rycka upp och plantera någon annanstans utan att mycket blir förstört. Det skulle radera kunskap, kompetens och nätverk som byggts upp under lång tid.”

Annika Carlsson agerade i riksdagen, ställde frågor till jämställdhetsministern och lämnade in en interpellation mot förslaget. Hon sökte också stöd och diskussion hos andra partier.

”Självklart hade NCK helst sluppit hotet om en flytt. Samtidigt blev det under den här perioden för många än mer tydligt hur NCK arbetar. Man insåg att det var ett arbets sätt som fler borde ta efter”.

Också Vivianne Macdisi (S), regionråd i Uppsala och även hon med i NCK:s referensråd, beskriver en turbulent tid. Tanken med en jämställdhetsmyndighet tycker hon i grunden var okontroversiell, men när hon insåg vad förslaget konkret innebar för NCK blev hon besviken.

”NCK:s arbete har varit banbrytande. År av hårt arbete har skapat ett anseende vad gäller frågan om mäns våld mot kvinnor. Man har skapat opinion och alltid legat i framkant. Allt det äventyrades nu”, säger Vivianne Macdisi.

Att gå emot den egna partilinjen, vilket Vivianne Macdisi gjorde i det här fallet, kan vara kontroversiellt. Men för henne

var det självklart att klargöra vilka konsekvenserna av förslaget skulle bli.

”Även arbetet för hela frågan äventyrades. Och det var det ingen som ville.”

Hela processen slutade med att NCK fick vara kvar. Istället för att bli en del av Jämställdhetsmyndigheten fortsätter NCK sin verksamhet vid Uppsala universitet som självständigt expertcentrum, och som samarbetspartner till den nya myndigheten som byggdes upp i Angered.

”Sluta aldrig bejaka nyfikenheten”

Att vara privat är inget för Gun Heimer. Hon gillar det inte. Så den som tror att den nu, så här i sista kapitlet, ska få detaljer om Gun Heimers drivkrafter eller andra personliga egenskaper som gjort just henne särskilt lämpad att vara chef för NCK kommer möjligen att bli besviken.

På frågan vad det är som driver henne svarar hon undvikande.

Men hon återkommer till tiden på kvinnokliniken på Akademiska sjukhuset, där hon var läkare och forskare inom fältet hormoner och klimakteriebesvär. Hur viktigt det var att befinna sig i den innovativa miljön, med det dagliga samarbetet duktiga personer emellan. Hur mycket hon lärde sig av det – och hur den erfarenheten blev central när hon tog sig an uppgiften att bygga upp först Rikskvinnocentrum och sedan NCK. Hon berättar också om scouterna i barndomen, hajkerna, vindskydden som skulle byggas i ösregn. Och tiden som ledare i Skid- och friluftsförbundet, hur hon också då fick lära sig vikten av att samarbeta. Göra utflykter tillsammans – och klara av utmaningarna tillsammans.

Men där får det räcka med det privata. Mer intresserad är Gun Heimer av att prata om sina medarbetare på NCK. Om laget hon skapat och som driver verksamheten framåt. Utvecklingen som har skett på centrumet. Trovärdigheten och respekten som byggts upp. ”Framgångssagan NCK” som hon säger.

År 2017 tilldelades Gun Heimer Gustaf Adolf-medaljen i guld av Uppsala universitets konsistorium för sina insatser. Tidigare har hon tagit emot H.M. Konungens medalj i 8:e storleken med Serafimerordens band och även Uppsala kommuns hedersmedalj.

”Vi har gjort det bra. Men stjärnorna måste stå rätt också. Och det har de gjort.”

Med stjärnorna menar hon att förutsättningarna varit goda. Det har funnits en politisk enighet, nationellt och internationellt, om att mäns våld mot kvinnor är ett högprioriterat område. Våld i nära relationer anses inte längre vara enbart en kvinnofråga, utan även en allvarlig samhällsfråga och ett folkhälsoproblem. När metoo exploderade 2017 var det ett uttryck för att skammen runt våld och sexuella övergrepp har minskat. Grupper som tidigare varit tysta började nu berätta.

Utmaningen framåt för NCK är att fortsätta vara i frontlinjen, menar Gun Heimer. Att inte slå sig till ro utan vara i fortsatt rörelse. Aldrig sluta bejaka nyfikenheten. Utveckla och expandera verksamheten och behålla statusen som nationellt expertcentrum. Att fortsätta vara en pusselbit, en kugge i utmaningen att bekämpa våldet.

Gun Heimer menar att det fortfarande finns brister i samhället som gör att våldstalen år efter år fortsätter vara lika höga. Trots att frågan blivit synliggjord och mer diskuterad, trots omtalade attitydförändringar. Delvis handlar det enligt Gun Heimer fortfarande om att olika aktörer måste bli bättre på att samarbeta, och på att göra rätt.

”Vi har informationen. Vi har kunskapen. Vi har verktygen. Vi har handlingsprogrammen och rutinerna. Nu är det dags att nå ut i verkligheten. Det är i vardagen kvinnor utsätts för våld och det är i det dagliga arbetet som förändringen måste ske”, säger hon.

Hon själv då, vilket är nästa steg för henne? Nu blev det väl privat igen. Men okej då. När Gun Heimer inte längre är chef tänker hon ägna sig mer åt forskning och åt patienter. Det längtar hon efter. Hon ser fram emot rollen som seniorprofessor. Hon hoppas också kunna odla sina internationella kontakter. Genom åren har hon på sina resor mött många spännande personer som hon vill återknyta till.

Apropå resor är det några av dem som hon minns särskilt väl. Som till exempel 2006 när hon besökte Kanada tillsammans med kungaparet och var drottning Silvias expert i frågor om mäns våld mot kvinnor. Eller när hon träffade FN:s biträdande generalsekreterare Angela King i New York 2007 och King ville höra hur Sverige arbetade med sexuella övergrepp.

Året därpå, i februari 2008, var Gun Heimer tillbaka i FN igen, då på den årliga kvinnokonferensen och som dåvarande jämställdhetsminister Nyamko Sabunis expert. Gun Heimer pratade i Dag Hammarskjöldsrummet vid ett seminarium med jämställdhetsministrarna i Norden, och berättade om NCK med särskilt fokus på arbetet med omhändertagandet efter sexuella övergrepp.

”De internationella mötena är givande. Det är viktigt för NCK att få presentera Sveriges arbete mot våld. Det ger

respekt. Dessutom är det intressant att se hur frågorna är viktiga för kvinnors livssituation generellt över hela världen. Vi har samma problem, men olika villkor och olika vägar till lösning.”

Nej, Gun Heimer saknar inte idéer och tankar på kommande projekt. Så nu går hon vidare.

”Den som tar vid som chef för NCK har en spännande tid att se fram emot och arbeta i. Jag har bidragit till att utveckla ett nationellt kunskapscentrum och det känns bra. Jag är nöjd med min samhällsinsats.”

Läs mer

Publikationer

Ett nytt nationellt kunskapscentrum – ombildning av RKC.

Betänkande av Utredningen om Rikskvinnocentrum,
SOU 2004:117.

*Våld och hälsa – en befolkningsundersökning om kvinnors
och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa.* NCK-
rapport 2014:1. Nationellt centrum för kvinnofrid, 2014.

*Uppsalamodellen – att möta våldsutsatta kvinnor inom hälso-
och sjukvården.* NCK-rapport 2017:1. Nationellt centrum
för kvinnofrid, 2017.

Åttiosex röster – Ett dygn på Kvinnofridslinjen. Nationellt
centrum för kvinnofrid, 2017.

Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar. Nationellt centrum
för kvinnofrid och Studentlitteratur, 2019 [4:e upplagan].

Webbplatser

nck.uu.se

kvinnofridslinjen.se

NCK
NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet. NCK arbetar på regeringens uppdrag med att höja kunskapen om mäns våld mot kvinnor och utveckla metoder för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor.

NCK driver även Kvinnofridslinjen 020-50 50 50, en nationell stödtelefon för våldsutsatta kvinnor, och en patientmottagning vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.

NCK

NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

ISBN 978-91-984396-2-5